

Spotrebiteľské úvery – zmluvné podmienky znevýhodňujúce spotrebiteľa

Bratislava, júl 2012

Spracované: pracovníkmi Centra právnej pomoci

I keď bolo v poslednej dobe venované veľké úsilie posilneniu postavenia, ako aj ochrany spotrebiteľa, je nutné si uvedomiť, že nie je možné sa účelne a úspešne domáhať práv priznaných právnym poriadkom Slovenskej republiky bez náležitého a dôsledného prístupu spotrebiteľa, ktorým treba rozumieť minimálne základnú znalosť relevantných právnych predpisov a dôslednosť pri uzatváraní záväzkových vzťahov.

Aj keď v zmysle najnovšej judikatúry sú súdy povinné zohľadňovať istú mieru spotrebiteľskej nedbanlivosti („ľahkovážnosti“) pri uzatváraní spotrebiteľských zmlúv, je vždy jednoduchšie a aj zodpovednejšie zamerať sa na prevenciu napr. **dôsledným prečítaním zmluvy, v prípade nejasností ich ozrejením buď s druhou zmluvnou stranou alebo s osobou znalou danej problematiky**, ako až následne v prípade vzniku sporu, napr. až pri omeškaní so splátkami, hľadať riešenie vzniknutého problému.

Účelom tohto materiálu je poskytnúť priemernému spotrebiteľovi základné informácie týkajúce sa zmlúv o spotrebiteľských úveroch a oboznámiť spotrebiteľa s najčastejšie používanými zmluvnými podmienkami, ktoré aj keď odporujú zákonu, sú veriteľmi používané a spotrebiteľmi s výnimkou pár prípadov nenamietané.

Základnými právnymi predpismi, ktoré by mal spotrebiteľ poznať v prípade uzatvárania zmluvy o spotrebiteľskom úvere sú:

- §52 - § 54 Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“),
- zákon č. 129/2010 Z.z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších právnych predpisov (ďalej len „zákon č.129/2010 Z.z.“),
- zákon č. 266/2005 Z.z. o ochrane spotrebiteľa pri finančných službách na diaľku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších právnych predpisov (ďalej len „zákon č. 266/2005 Z.z.“)
- zákon č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa v znení neskorších právnych predpisov (ďalej len „zákon č. 250/2007 Z.z.“).

Vo všeobecnosti je spotrebiteľský úver definovaný v zákone č. 129/2010 Z.z. ako dočasné poskytnutie peňažných prostriedkov na základe zmluvy o spotrebiteľskom úvere¹ vo forme pôžičky, úveru, odloženej platby alebo obdobnej finančnej pomoci poskytnutej veriteľom spotrebiteľovi. V § 1 ods.3 zákona č.129/2010 Z.z. je tiež uvedená negatívna definícia spotrebiteľského úveru, teda vymedzenie úverov, ktoré nemožno subsumovať pod spotrebiteľské úvery, napr. úver bez úroku a bez ďalších poplatkov; úver, ktorý sa musí splatiť v lehote nepresahujúcej tri mesiace; hypotekárny úver a iné. Je veľmi dôležité vedieť rozoznať, či sa jedná o spotrebiteľský úver alebo nie, nakoľko len na spotrebiteľské úvery v zmysle uvedenej definície sa vzťahujú práva

¹ zmluva, ktorou sa veriteľ zaväzuje poskytnúť spotrebiteľovi spotrebiteľský úver a spotrebiteľ sa zaväzuje poskytnuté peňažné prostriedky vrátiť a zaplatiť celkové náklady spotrebiteľa spojené so spotrebiteľským úverom.

a povinnosti vyplývajúce pre spotrebiteľa, veriteľa, prípadne iného veriteľa zo zákona č. 129/2010 Z.z..

Vo všeobecnosti by mal spotrebiteľ pri uzatváraní zmluvy o spotrebiteľskom úvere venovať pozornosť minimálne nasledovným trom oblastiam:

- a) **náležitostiam zmluvy**
- b) **vlastnej schopnosti splácať úver**
- c) **zmluvným podmienkam**

Náležitosti zmluvy

V §9 ods.2 zákona č. 129/2010 Z.z. sú taxatívne vymenované obsahové náležitosti zmluvy o spotrebiteľskom úvere².

Dôležitosť splnenia povinného obsahu zmluvy sa odzrkadľuje **v sankcii za jeho nedodržanie**, ktorým je v zmysle § 11 ods.1 zákona č. 129/2010 Z.z. **bezúročnosť a bezpoplatkovosť úveru**. V praxi sa stáva, že veritelia nesprávne vypočítavajú ročnú percentuálnu mieru nákladov (ďalej len „RPMN“)³. V prípade, že RPMN je vypočítaná nesprávne v neprospech spotrebiteľa, sa poskytnutý spotrebiteľský úver považuje za **bezúročný a bez poplatkov**. Vzor výpočtu RPMN je uvedený v prílohe 2 k zákonu č. 129/2010 Z.z., pričom v §19 cit. zákona sú uvedené položky, ktoré sa započítavajú a ktoré nie do RPMN.

Vlastná schopnosť splácať úver

V zmysle §7 zákona č. 129/2010 Z.z. je veriteľ pred uzavretím zmluvy o spotrebiteľskom úvere alebo pred zmenou takejto zmluvy spočívajúcej v navýšení spotrebiteľského úveru povinný skúmať s odbornou starostlivosťou schopnosť spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver, pričom je povinný zohľadniť najmä dobu splácania, výšku úveru, príjem spotrebiteľa, ako aj účel spotrebiteľského úveru. K uvedenej povinnosti veriteľa sa viaže povinnosť spotrebiteľa poskytnúť veriteľovi na jeho žiadosť údaje potrebné na posúdenie splnenia schopnosti splácať. Niektorí veritelia domnelo plnia vyššie uvedenú povinnosť prehlásením spotrebiteľa o schopnosti splatiť úver. Ak si veriteľ nedostatočne preveril schopnosti spotrebiteľa splácať úver, **veriteľ nie je oprávnený vyžadovať od spotrebiteľa splatiť jednorázovo celý spotrebiteľský úver**.

² pozri zákon č. 129/2010 napr. na stránke www.epi.sk, www.zbierka.sk, jaspi.justice.gov.sk

³ ročná percentuálna miera nákladov – celkové náklady spotrebiteľa spojené so spotrebiteľským úverom, vyjadrené ako ročné percento z celkovej výšky spotrebiteľského úveru podľa § 19 zákona č. 129/2010 Z.z.

Zmluvné podmienky

Či už sa jedná o spotrebiteľský úver alebo nie, základný rámec práv a povinností pri spotrebiteľských zmluvách je upravený v ustanoveniach §52 – §54 OZ.

V zmysle §53 ods.1 OZ spotrebiteľské zmluvy nesmú obsahovať ustanovenia, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. To neplatí, ak boli neprijateľné podmienky individuálne dojednané (t.z. že spotrebiteľ mal skutočnú možnosť zmeniť podmienky zmluvy navrhnuté veriteľom). Zároveň v zmysle §54 ods.1 cit. zákona zmluvné podmienky upravené spotrebiteľskou zmluvou sa nemôžu odchyliť od Občianskeho zákonníka v neprospech spotrebiteľa. Spotrebiteľ sa najmä nemôže vopred vzdať svojich práv, ktoré mu Občiansky zákonník priznáva, alebo si inak zhoršiť svoje zmluvné postavenie. Z aplikačnej praxe možno vymedziť tieto oblasti zmluvných podmienok za najčastejšie značne znevýhodňujúce spotrebiteľa, resp. odchyľujúce sa od ustanovení Občianskeho zákonníka v prípade spotrebiteľských zmlúv:

• predčasné splatenie úveru

Veriteľ je vo všeobecnosti povinný informovať spotrebiteľa o

- možnosti kedykoľvek počas trvania zmluvy o spotrebiteľskom úvere predčasne splatiť spotrebiteľský úver,
- postupe pri takom splatení spotrebiteľského úveru,
- práve veriteľa na náhradu nákladov spojených so splatením spotrebiteľského úveru pred lehotou splatnosti
- spôsobe určenia ich výšky.

V súvislosti s touto povinnosťou sa stáva, že veritelia opomínajú informovať spotrebiteľa o možnosti predčasného splatenia, prípadne ho nesprávne informujú. Niekedy sa tiež stáva, že veritelia uvádzajú nesprávnu výšku nákladov spojených so splatením spotrebiteľského úveru.⁴

• sankcie - zmluvná pokuta

Základná dispozitívna právna úprava zmluvnej pokuty (ďalej len „ZP“) je obsiahnutá v §544 - §545a OZ, pričom medzi jej základné charakteristiky (pri nevyužití dispozitívneho oprávnenia) patrí:

- dlžník (spotrebiteľ) je povinný plniť povinnosť aj po zaplatení ZP,

⁴ správna výška je uvedená v §16 ods.3 zákona č. 129/2010 Z.z. (max. 1% splateného spotrebiteľského úveru, ak chýba do splatenia úveru obdobie dlhšie ako 1 rok, 0,5% splateného úveru, ak obdobie kratšie ako 1 rok)

- veriteľ nie je oprávnený požadovať náhradu škody spôsobenej porušením povinnosti, na ktorú sa vzťahuje zmluvná pokuta,
- veriteľ nemá právo na náhradu škody presahujúcu zmluvnú pokutu,
- dlžník je povinný zaplatiť zmluvnú pokutu, len ak porušenie povinnosti zaviniť (subjektívna právna zodpovednosť).

Veritelia však vo zmluvných podmienkach modifikujú úpravu ZP napríklad tak, že zavádzajú objektívnu zodpovednosť (bez ohľadu na zavinenie), ZP nezapočítavajú na náhradu škody a stanovujú, že zaplatenie ZP nemá vplyv na právo veriteľa požadovať popri ZP aj náhradu škody vzniknutej porušením povinnosti pri splácaní spotrebiteľského úveru.

V zmysle § 3a nariadenia vlády SR č.87/1995 Z.z. sankcie za omeškanie spotrebiteľa so splácaním peňažných prostriedkov (úroky z omeškania, zmluvné pokuty a akékoľvek iné plnenia za omeškanie pri splácaní) nesmú spolu prevýšiť priemernú hodnotu RPMN naposledy zverejnenú podľa §21 ods.2 zákona č. 129/2010 Z.z. pred vznikom omeškania o viac ako 10 percentuálnych bodov ročne a súčasne nesmú prevýšiť trojnásobok úrokov z omeškania (k 18.06.2012 je výška úrokov z omeškania 9 %, teda nesmú byť vyššie ako 27%). Veritelia v zmluvných podmienkach niekedy kumulujú sankcie za omeškanie, pričom nedodržia maximálnu výšku sankcie stanovenú v predošlej vete, napr. požadujú od spotrebiteľa zmluvnú pokutu vo výške 10% z dlžnej sumy+ sankčný úrok z omeškania (9%) + povinnosť uhradiť vzniknutú škodu veriteľovi, alebo napr. stanovenie zmluvnej pokuty vo výške 0,25 % denne z dlžnej sumy, čo v konečnom prepočte predstavuje sankciu vo výške 91,25 % dlžnej sumy ročne.

• **zabezpečenie záväzku**

○ **dohoda o zrážkach zo mzdy**

Častým zabezpečovacím inštitútom vyžadovaným veriteľmi je osobitná dohoda o zrážkach zo mzdy pre prípad nesplácania pôžičky. V zmysle §551 OZ je však možné vykonať zrážky zo mzdy až po zročnosti veriteľovej pohľadávky, teda nie je možné zabezpečovať budúcu pohľadávku. Vzhľadom k rozporu takejto dohody s §53 ods.1 a 54 ods.1 OZ je uvedená zmluvná podmienka neplatná.

○ **notárska zápisnica**

Za účelom zabezpečenia záväzku niekedy veritelia vyžadujú od klienta udelenie plnomocenstva, ktorým klient splnomocní veriteľa na zabezpečenie vyhotovenia notárskej zápisnice ako exekučného titulu, t.j. aby v klientovom mene uznal veriteľov záväzok, tak aby sa notárska zápisnica stala vykonateľným exekučným titulom na celý klientov majetok do výšky vzniknutej pohľadávky alebo jej zostatku v prípade

čiastočného splatenia dlhu, pričom návrh plnomocenstva je vypracovávaný veriteľom a klient ho nemôže bez súhlasu veriteľa meniť. Splnomocnenie osoby, ktorú spotrebiteľovi vyberie veriteľ je však v rozpore s §22 ods.2 OZ a teda veriteľ nemôže od spotrebiteľa takéto splnomocnenie vyžadovať.

- **zabezpečenie záväzku zmenkou**

V zmysle §17 zákona č.129/2010 Z.z. nie je možné splniť dlh alebo zabezpečiť jeho splnenie zmenkou alebo šekom. I napriek uvedenému však niektorí veritelia požadujú od spotrebiteľa vypísanie zmenky za účelom zabezpečenia spotrebiteľského úveru. Vzhľadom k uvedenému §17 však takéto dojednanie nemožno akceptovať pre jeho rozpor so zákonom.

- **úhrada splátok**

- **variabilný symbol**

V zmysle § 576 ods.2 OZ je peňažný dlh, plnený prostredníctvom peňažného ústavu alebo prostredníctvom poštového podniku splnený prídáním dlhu na účet veriteľa v peňažnom ústave. Veritelia však v rámci zmluvných podmienok často ukladajú spotrebiteľovi povinnosť označiť svoju platbu (splátku) variabilným symbolom, pričom v prípade nedodržania tejto povinnosti sankcionujú spotrebiteľa rovnako ako keby bol v omeškaní so splátkou (splátka je považovaná za nesplatenú).

- **použitie prostriedkov**

V zmysle § 566 ods.2 OZ pri čiastočnom plnení peňažného dlhu sa plnenie dlžníka (spotrebiteľ) započítava najprv na istinu a potom na úroky, ak dlžník (spotrebiteľ) neurčí inak. V praxi sa však stáva, že v rámci zmluvných podmienok je podmienka naformulovaná tak, že veriteľ si určí na aký účel bude platba započítaná – napr. najprv na úhradu úrokov, zmluvnej pokuty, úrokov z omeškania, iných poplatkov a nákladov a až následne istina.

- **počítanie lehoty splatnosti**

V zmysle §122 ods.3 OZ ak posledný deň lehoty pripadne na sobotu, nedeľu alebo sviatok, je posledným dňom lehoty najbližší nasledujúci pracovný deň. V zmluvných podmienkach sa však niekedy objavuje zmenená formulácia: „*V prípade, ak posledný deň lehoty splatnosti pôžičky pripadne na sobotu alebo na deň pracovného pokoja, dňom lehoty splatnosti pôžičky je posledný pracovný deň pred sobotou alebo dňom pracovného pokoja.*“

- **predĺženie premlčacej doby**

Všeobecná ako aj osobitné premlčacie lehoty sú stanovené v § 101 a nasl. OZ. V rámci zmluvných dojednaní však veritelia občas požadujú od spotrebiteľa predĺženie premlčacej doby na všetky nároky na 10 rokov. Ide o ustanovenie zmluvných podmienok zjavne neprimerané a neprijateľné pre spotrebiteľa, ktoré ho zaväzuje, aby už pri vzniku zmluvy súhlasil s predĺžením premlčacej lehoty na všetky nároky veriteľa.

- **započítanie pohľadávok**

V zmluvách o spotrebiteľských úveroch veritelia niekedy používajú podmienku, v zmysle ktorej si vyhradzujú právo postúpiť akúkoľvek pohľadávku zo zmluvy tretej osobe, pričom toto právo spotrebiteľovi odmietajú resp. podmieňujú ho vlastným súhlasom.

- **rozhodcovská doložka**

V záujme čo najrýchlejšieho riešenia sporov vzniknutých zo zmlúv o spotrebiteľských úverov, prípadne čo najrýchlejšieho zabezpečenia exekučného titulu veriteľom je častou podmienkou v rámcových zmluvách o spotrebiteľskom úvere (alebo v zmluvných podmienkach) rozhodcovská doložka, ktorou sa veriteľ so spotrebiteľom zaväzujú, že všetky spory vzniknuté z ich záväzkového vzťahu budú riešené rozhodcovským orgánom (veriteľom presne stanoveným) alebo príslušným súdom. I keď doložka umožňuje spotrebiteľovi domáhať sa ochrany na štátnom orgáne, ale zároveň je povinný podrobiť sa rozhodcovskému konaniu, ak konanie vyvolá veriteľ. Možnosť iniciovania sporu spotrebiteľom je teda len akademická. Takáto rozhodcovská doložka nie je spôsobilá eliminovať hrubú nerovnováhu v právach a povinnostiach v neprospech spotrebiteľa. V zmysle kontrolných zistení Slovenskej obchodnej inšpekcie neprijateľnosť zmluvnej podmienky spočíva aj v skutočnosti, ak doložka nebola dojednaná po vzniku sporu, ale už pri vzniku záväzkového vzťahu, ako aj v tom, že veriteľ vopred určil rozhodcovské súdy, ktoré majú riešiť spory so spotrebiteľom.

- **voľba režimu Obchodného zákonníka na zmluvný vzťah**

Právny režim spotrebiteľských zmlúv je upravený v Občianskom zákonníku, zákone č.129/2010 Z.z., zákone č. 266/2005 Z.z. a zákone č.250/2007 Z.z.. I keď v zmysle §262 ods.1 Obchodného zákonníka sa zmluvné strany môžu dohodnúť na voľbe

Obchodného zákonníka na ich záväzkový vzťah, v prípade rámcových zmlúv bez možného individuálneho dojednaní zmluvných podmienok je všeobecnú voľbu Obchodného zákonníka nutné hodnotiť ako neprijateľnú podmienku v zmluve o spotrebiteľskom úvere. Znevýhodnenie spotrebiteľa by bolo zrejmé napríklad v prípade premlčania (všeobecná premlčacia lehota je 3 roky podľa OZ, v prípade režimu Obchodného zákonníka 4 roky), dojednaní zmluvnej pokuty (zavedenie objektívnej zodpovednosti bez možnosti liberácie v prípade režimu Obchodného zákonníka) alebo pri započítaní plnenia peňažného záväzku (podľa § 566 ods.2 OZ najprv na istinu a až potom na úroky; naproti tomu v zmysle §330 ods. 2 Obchodného zákonníka sa plnenie započítava najprv na úroky a až potom na istinu).

Zdroj:
platné právne predpisy Slovenskej republiky
internet